HỆ THỐNG MỤC LỤC TRỰC TUYẾN VỚI VIỆC SỬ DỤNG TIÊU ĐỀ ĐỀ MỤC Lương minh hòa

LƯƠNG MINH HÒA – BÙI THỊ MỸ DUYÊN Phòng Công tác Kỹ thuật Thư viện ĐH. Khoa học Tự nhiên TP. HCM.

uc lục trực tuyến (MLTT) – Online Catalog là hệ thống mục lục được tra cứu trên mạng máy tính. Hay nói một cách khác MLTT là kết quả của việc tự động hóa hệ thống mục lục phiếu.

Trên thế giới có nhiều phần mềm quản lý thư viện khác nhau cho nên có nhiều hình thức tổ chức MLTT khác nhau, phần lớn là khác nhau về giao diện, còn nội dung tìm kiếm thì tuân theo một chuẩn chung, đó là dựa trên cơ sở **Hệ thống mục lục tiêu đề**: Tiêu đề tác giả, Tiêu đề nhan đề, và Tiêu đề đề mục.

Trong MLTT, người sử dụng thường nhận được những chỉ dẫn chung như sau:

- Luôn luôn bắt đầu bằng cách chọn tìm kiếm trong một tiêu đề (Heading) nào đó: Tác giả (Author), Nhan đề (Title), hay Đề mục (Subject) bằng cách chọn Từ khóa (Keyword hay Word) trong những tiêu đề đó. Cũng giống như trong Mục lục phiếu, ta chỉ chọn mỗi lúc một tủ phiếu, hoặc là Tủ phiếu Nhan đề, hoặc là Tủ phiếu Tác giả, hoặc là Tủ phiếu Đề mục.Trừ phi hệ thống phiếu được xếp theo Mục lục từ điển (Dictionary Catalog) tức là các phiếu tác giả, nhan đề, đề mục đều được xếp chung theo trật tự chữ cái, trong trường hợp này, trong MLTT ta chọn tìm theo Từ khóa trong toàn CSDL;
- Để truy cập theo chủ đề (Subject Access), ta chọn tùy chọn (Option) là Đề mục (Subject) rồi gỏ Từ khóa phản ánh đề tài ta muốn tìm vào ô hội thoại;
- Một danh sách Tiêu đề đề mục (TĐĐM) có chứa Từ khóa đó hiện ra. Từ khóa có thể nằm trong Tiêu đề chính mà cũng có thể nằm trong Tiêu đề phụ; có khi chỉ nằm ở đầu Tiêu đề chính mà thôi. Đây chính là hệ thống Mục lục đề mục;
- Người sử dụng dò tìm đề tài hay nội dung mình cần tìm bằng cách chọn một TĐĐM thông qua hệ thống Mục lục đề mục đó;
- Một danh sách những tài liệu thuộc TĐĐM đó được hiển thị để độc giả chọn tìm tài liệu thích hợp;
- Cuối cùng biểu ghi thư tịch của tài liệu đó được hiển thị.

Người sử dụng có thể tìm kiếm tài liệu theo nhiều cách khác nhau. Tuy nhiên để truy cập theo chủ đề thì đây là phương pháp cơ bản và chuẩn mực nhất mà người cán bộ biên mục cung cấp cho người sử dụng. Ta dễ dàng tìm thấy phương cách này trên bất cứ một hệ thống MLTT nào khấp nơi trên thế giới.

Sau đây là minh họa cách tìm kiếm cơ bản đó trong hệ thống MLTT của Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên TP.HCM:

TRANG CHỦ	GIỚI THIỆU	DÌCH AÑ	тка си́и орас	BỘ SƯU TẬP	TÀI NGUYÊN	BÀN TIN	SỰ KIỆN	NIÊN GIÁM	HƯỚNG DĂN
Cổng thôr	ng tin Thư v	viện ĐẠ	і нос кно	A HỌC TỰ	NHIÊN TI	P. HỒ C	chí min	н	English
	TRA C	ύυ CSDL κητι	TRA CỨU 239.5	0					
Tìm kiếm cơ bảr	• 📖	Tra cứu	OPAC → Tìm kiế	ím cơ bàn					
Sách									
Tạp chí	C	nline							
Luận văn		(Catalog	Từ	khóa 🛛 việt nam 🗡	·			
Hội nghị - Báo cá	in curu	1.0	J	Tiê	u đề Đề mục	~			
Tài liêu multimed	dia	-			Đế mục Nhan đề	Nhân lại			
		100	P		Tác giả Tất cả	11146-141			
		•							
					HƯỚNG DẰN				
	1.	Chọn tiêu đề,	bao gồm: Đề mục, N	han đề, Tác giả hơ	ặc Tất cả (Nếu kh	ông muốn chọ	n tiêu đề nào)		
		<u>Ví du:</u> Chọr	n tiêu đề là Tác giả						
	2.	Nhập từ khóa	cần tìm						
		<u>Ví du:</u> Nhậ _i) từ khóa là Minh Hi	êp.					
	3.	Nhấn nút Tìm	kiếm để tìm						
	4.	Dò tìm trong c	lanh sách Tiêu đề.						
Hình 1: (Chọn Đế r	nục (Suł	oject) trong	giao diện t	ìm kiếm vo	ới từ kho	ba "việt	nam"	

TRANG CHỦ	SIỚI THIỆU	DÌCH MÌ	TRA CỨU OPAC	BỘ SƯU TẬP	TÀI NGUYÊN	BÀN TIN	SỰ KIỆN	NIÊN GIÁM	HƯỚNG DẢN
Cổng thông	tin Thư V	riện ĐẠI	нос кно/	A HỌC TỰ	NHIÊN T	p. Hồ c	CHÍ MIN	н	English
	TRA CÚ	ÚU CSDL KHTN	TRA CỨU 239.5	0					
Tìm kiếm cơ bản		Tra cứu O	PAC 🔸 Tìm kiế	ém cơ bàn					
Sách		L							
Tạp chí		📢 Trang chủ	📢 Trở về						
Luận văn									
Công trình nghiên c	íru Dan	h sách từ 241 - 2	50 của 411			Đầu	Trước 21, 22	, 23, 24, 25 , 26, 27	, 28 Sau Cuối
Hội nghị - Báo cáo	#	Sõ	biểu ghi 🛛 🤞	÷		Đề mục			¢ Loại ¢
Tài liệu multimedia	241		2	Tín ngưỡng Việt	Nam, Phong tục tập	quán Việt N	am		VNSH
	242	!	1	Tôm (Động vật) -	- Vi trùng học Việt	Nam			VNSH
	243	l	1	Tôm (Động vật) -	- Virus Việt Nam)			VNSH
	244		2	Tôn giáo, Phật gi	iáo - Việt Nam				VNSH
	245	i	3 🌂	Tảo Việt Nam					VNSH
	246	i	1	Tĩnh và thành ph	ố Việt Nam				VNSH
	247		5	Tục ngữ ca dao -	- Việt Nam				VNSH
	248	1	2	Tứ tuyệt (Thể tho) Việt Nam				VNSH
	249	I	1 (Việt Nam					VNSH
	250	I	1	Việt Nam Đan	đồ giao thông				VNSH

Hình 2: Danh sách liệt kê những TĐĐM có chứa Từ khóa "*Việt nam*" có trong tiêu đề chính và cả trong tiêu đề phụ.

Dò tìm TĐĐM thích hợp (Ví dụ: chọn Tiêu đề đề mục "*Tảo—Việt Nam"*). Hệ thống sẽ cho ta một danh sách những tài liệu mang TĐĐM này.

TRANG CHỦ GIỚI	THIỆU DỊCH VỤ TRA CỨU OPAC BỘ SƯU TẬP TÀI NGUYÊN BÀN TIN SỰ K	IỆN NIÊN GIÁM HƯỚNG	DĂN
Cổng thông tin	Thư viện ĐẠI HỌC KHOA HỌC TỰ NHIÊN TP. HỒ CHÍ N	MINH	Englist
	TRA CÚU CSDL KHTN TRA CÚU Z39.50		
Tìm kiếm cơ bản	III Tra cứu OPAC → Tìm kiếm cơ bàn		
Sach Tạp chí Luân văn	(11 Trang chủ) (11 Trở về		
Công trình nghiên cứu	# Nhan đề ≑ Tác giả ♦ Nha	an đề đầy đủ 🔷 🗘	1 Nămî
Hội nghị - Báo cáo Tài liệu multimedia	Nghiên cứu thánh phần và phân bố Nghiên cứu thành phần 1 ☐ phiêu siph thực vật trên sông Vàm cỏ Trần, Ngọc Đức trên sông Vàm cỏ tây tr tây thược tính Long An Đức	n và phân bố phiêu sinh thực vật nuộc tỉnh Long An / Trần Ngọc 2	2002
	2 🗆 Thành phần và phân bố phiêu sinh Nguyễn, Thị Bích Lan Thành phần và phân bỏ Thực vật ở Cần Giờ	ố phiêu sinh thực vật ở Cần Giờ / 1	1999
	3 ☐ Tảo nước ngọt Việt Nam: Phân loại bộ Vố, Hành Tảo nước ngọt Việt Nam: Phân loại bộ Vố, Hành Dương Đức Tiến	m: Phân loại bộ tảo lục / Vố Hành, 1	1997

Hình 3: Danh sách tài liệu ứng với TĐĐM "*Tảo – Việt Nam*". Dò tìm tài liệu thích hợp (Ví dụ: chọn Tài liệu thứ hai)

TRANG CHỦ GIỚI	I THIỆU DỊCH VỤ TRA CỨU OPAC BỘ SƯU TẬP TÀI NGUYÊN BÀN TIN SỰ KIỆN NIÊN GIÁM HƯỚNG D	ĂN
Cổng thông tin	Thư viện ĐẠI HỌC KHOA HỌC TỰ NHIÊN TP. HỒ CHÍ MINH	nglish
	TRA CÚU CSDL KHTN TRA CÚU Z39.50	
Tìm kiếm cơ bản	Tra cứu OPAC → Tìm kiếm cơ bàn	
Sách		
Tạp chí	📢 Trang chủ 🛛 📢 Trở về	
Luận văn	<< Đầu << Trước ∥ Sau >> Cuối >	*>
Công trình nghiên cứu	Tôm lượt Chi tiết Marc Dublin Core	Ľ.
Hội nghị - Báo cáo	loaitàilièu: Luân Văn	ī .
l ai liệu multimedia	Tác giả : Nguyễn, Thị Bích Lạn	
	Nhan để : Thành phần và phân bố phiệư sinh thực vật ở Cần Giờ / Nguyễn Thị Bích Lan	
	Thông tin xuất bản : TP.HCM : Đại học Khọa học Tự nhiên , 1999.	
	Mó tả : 57 tr. ; 29 cm.	
	Đề mục : Tảo Việt Nam	
	Sô phân loại : 577.6	
	Du nệu xep gia: 577.6 NG- L	
	THÔNG TIU XẾP GIẢ	
	Số đăng ký cá biệt Tình trạng Kho lưu trữ	
	90000504 Sẵn sàng phục vụ Kho A	

Hình 4: Kết quả biểu ghi thư tịch tài liệu với TĐĐM "*Tảo – Việt Nam*".

Chúng ta có thể xem những trường hợp truy cập theo chủ đề tương tự như vậy qua những minh họa các thư viện nước ngoài sau đây. Lưu ý rằng:

- Trong tất cả hệ thống MLTT chuẩn hóa này, Mục lục đề mục luôn luôn được liệt kê để độc giả dò tìm. Có thể có khác nhau về cách trình bày;
- Chỉ có TĐĐM và đôi khi một số từ chuẩn khác là được liệt kê. Từ khóa đề tài tức từ khóa tự do (Trường 653 trong MARC) là không được liệt kê.

MỤC LỤC TRỰC TUYẾN THƯ VIỆN NƯỚC NGOÀI:

1. Thư viện Đại học Chulalongkorn:

Hình 5: Chọn Subject trong giao diện tìm kiếm với từ khóa "economy"

🖉 Chula	longkori	ı University Library - Windows Internet Explorer		<u>_ 8 ×</u>
Θ) - 🧧	http://library.car.chula.ac.th/search/?searchtype=d&searcharg=economy&sortdropdown=-&SORT=DZ&extended=0&SUBMI 🗾 😏 🗙 Yahoo! Search		P -
🔶 🏟	6 cH	ulalongkorn University Library 🖄 👻 🖶	🝷 🔂 <u>P</u> age	• 🕥 T <u>o</u> ols • »
		Main Database Chulalongkorn University Library and Information Network		<u> </u>
		Start Over Extended Display Limit/Sort Search As Words Another Search		
		SUBJECT cconomy System Sorted Sort Search		
Save N	Marked	Records SUBJECT		
Num	Save	E SUBJECTS (1-3 NUM CALL NO LC CALL NO OTHER CALL NO	Year	Entries 94 Found
1		<u>Economy</u>		2
2		<u>Economy Africa</u> : Brown, Lester R	1985	1
3		ECONOMY AMERICA, CENTRAL : Bruce, Judith	1980	1
4		Economy and Environment Program for Southeast Asia : Economy and Environment Program for Southeast Asia	2000	1
5		ECONOMY ASIA		2
6		Economy Canada : Trovato, Frank	1986	1
7		ECONOMY CHINA		3
8		Economy Developing Countries		4
9		Economy economic : McConnell, Campbell R	1990	1
10		Economy Ghana Birmingham, Walter	1967	1
11		Economy India : Prasad, P. H	1983	1
12		Europe Economy integration	2001	1
13		Economy Japan : Bauer, John G.		1
14		Economy Khumer Republic	1999	1
15		Economy Laos	1998	1 🚽
Done		Servet 😜 Internet	,	🔍 100% 🔻 🎢

Hình 6: Danh sách liệt kê những TĐĐM có chứa Từ khóa *"Economy"* có trong tiêu đề chính và cả trong tiêu đề phụ giống như MLTT của Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên.

2. Thư viện Đại học Illinois:

	University of Illinois at Online L	Urbana-Champaign ibrary Catalog	Library Gateway Ho E-Journals As	urs & Locations k A Librarian	
					Your session will expire in 09
NewSearch	I-ShareCatalog OtherLibraries	Headings Titles M	yAccount / Renew Books	s Request Histo	ry Quit Help
v Searching: University of Illinois a	t Urbana-Champaign Library				
Quick Search Advanced Se	arch <u>Course Reserves</u>				
Search for:			Search	by:	
vietnam Ouick Limit			Any Word Anywhere Start of Title (omit first	word a, an, the)	
Guion Linna	1993		Start of Journal/Magaz	ine Title	
None			Author (last name, firs)	t name)	
None			Author (last name, firs Subject Headings	t name)	
None			Author (last name, firs Subject Headings Boolean Search (use a Call Number	and, or, not)	
None			Author (last name, firs Subject Headings Boolean Search (use a Call Number Prolific Author/Compos	and, or, not)	
None	<u> </u>		Author (last name, firs Subject Headings Boolean Search (use a Call Number Prolific Author/Compos Government Documen	and, or, not) ser ts Call Number	
None			Author (last name, firs Subject Headings Boolean Search (use a Call Number Prolific Author/Compos Government Documen Series Title	and, or, not) ser ts Call Number	

Hình 7: Chọn Subject trong giao diện tìm kiếm với từ khóa "vietnam"

		University of Illin	ois at Urbana-Champaign Libra ine Library Catalog E-Joo	ry Gateway Hours & Locations umals Ask A Librarian
				Your session will expire in
1	NewSearch I-	ShareCatalog OtherLi	braries Headings Titles MyAcco	unt / Renew Books Request History Quit Help
hing: Universi	ty of Illinois at	Urbana-Champaign Lib	rary	
ned: Subject = "	vietnam			
sults: Displayir	ng 1 through 2	0 of 20 entries. Repea	t search in the I-Share catalog?	
			Previous Next	-
#	Number of Titles		Heading (Click to see titles.)	Heading Type
1	33	Vietnam.		Library of Congress
2	2 8	Vietnam.		LC subject headings for children
3	3 5	Vietnam.		MeSH
4	1 1	<u>Vietnam.</u>		GOO-trefwoordenthesaurus (GTT)
e	5 1	Vietnam1946-		Library of Congress
6	i <u>1</u>	Vietnam20th century-	-Periodicals.	Library of Congress
Ĩ	1 1	Vietnam, a television h	istory (Television program)	Library of Congress
8	3 <u>1</u>	Vietnam Administrative	e and political divisions	Library of Congress
ç	3 5	VietnamAdministrativ	e and political divisionsMaps.	Library of Congress
10) 4	VietnamAdministrativ	e and political divisionsPosters.	Library of Congress
11	I <u>B</u>	VietnamAntiquities.		Library of Congress
12	2 1	VietnamArchival reso	urcesFrance.	Library of Congress
13	3 5	VietnamArmed Force	IS.	Library of Congress

Hình 8: Danh sách liệt kê những TĐĐM có chứa Từ khóa "Vietnam"

Danh sách TĐĐM được kiệt kê trong những minh họa của các thư viện trên là được hiển thị theo cách truyền thống (có dấu "–" trước tiểu phân mục). Trong minh họa sau đây của Thư viện Quốc hội Hoa Kỳ, Danh sách TĐĐM sẽ không có dấu "–" trước tiểu phân mục. Hiện nay nhiều thư viện làm theo cách mới này, chẳng hạn như Thư viện Quốc gia Singapore, Thư viện Quốc gia Anh, Thư viện Quốc gia Úc, vv...

Thư viện Quốc hội Hoa Kỳ:

<u></u>	LIBRARY	OF CONGRESS ONLINE CATALOG	
ATABASE: Library of C	Help ① Search Congress Online Catalog	Search Headings Titles Request Account Start History List Ist an Item Status Over	
Search Text: Search Type: [*] indicates search limits available Soroll down for Search Hints	library science Title* Author/Creator Browse Subject Browse Keyword* Command Keyword* Call Number Browse (Ct Class) Call Number Browse (Other) LCCN-ISBN-ISSN* Series/Uniform Title Browse Author/Creator Sorted by Title		

Hình 9: Chọn Subject Browse trong giao diện tìm kiếm với từ khóa "library science"

#	Hits	Headings (Select to View Titles)	Type of Heading
[1]	8	Library science Vietnam.	LC subject headings
[2]	67	Library science Vocational guidance.	LC subject headings
[3]	9	Library science Vocational guidance.	LC subject headings for children
[4]	1	Library science Vocational guidance Argentina	LC subject headings
[5]	1	Library science Vocational guidance Australia.	LC subject headings
[6]	1	Library science Vocational guidance Australia Western Australia	LC subject headings
[7]	2	Library science Vocational guidance Bibliography.	LC subject headings
[8]	1	Library science Vocational guidance Brazil.	LC subject headings

Hình 10: Danh sách liệt kê những TĐĐM có chứa Từ khóa *"Library science"*. Danh sách TĐĐM được hiển thị theo kiểu mới (Không có dấu "–" trước tiểu phân mục)

MỤC LỤC TRỰC TUYẾN THƯ VIỆN VIỆT NAM

Có nhiều bất cập trong các hệ thống MLTT thư viện ở nước ta hiện nay. Ở đây chúng tôi chỉ đề cập đến phần Truy cập theo chủ đề liên quan đến TĐĐM với một vài minh họa, qua đó chúng ta cũng có thể nhận thấy rằng cả công cụ lẫn cán bộ biên mục đều có vấn đề.

Như chúng ta thấy, việc liệt kê danh sách TĐĐM để phản ánh Mục lục đề mục là yêu cầu tất yếu trong một Hệ thống MLTT. Thế nhưng hầu hết MLTT của các thư viện Việt Nam đều không làm điều quan trọng đó. Chỉ có Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên với phần mềm iPortLib là hiển thị danh sách TĐĐM trong hệ thống MLTT với đầy đủ ý nghĩa như được minh họa ở trên.

Một vài thư viện dùng phần mềm nước ngoài thì có hiển thị danh sách TĐĐM Tuy nhiên việc liệt kê này được thực hiện một máy móc là luôn luôn liệt kê toàn bộ hệ thống Mục lục đề mục một khi độc giả đưa vào bất cứ một Từ khóa có hay không có trong hệ thống, gây ra tình trạng nhiễu tin. Minh họa ở Hình 11.

Hình 11: Ở đây TĐĐM được gọi là "Chủ đề". Tìm kiếm theo Chủ đề với từ khóa "Đại học quốc gia". Một danh sách được hiển thị không liên quan gì đến chủ đề "Đại học quốc gia"

Tuy ta không thấy TĐĐM có chứa từ khóa "Đại học quốc gia" nhưng hệ thống vẫn hiển thị danh sách TĐĐM với các TĐĐM khác có chứa từ "đại" hoặc "học", đưa đến các TĐĐM không cần thiết, gây nhiễu tin cho người tra cứu. Cách thể hiện như thế này còn gây những nhiễu khác, chẳng hạn như ta muốn tìm "thư viện" thì có cả "thương binh"; muốn tìm "phần mềm" thì phải duyệt qua "Phần Lan" trước!.

Nói chung, tình trạng cán bộ biên mục không hiểu rõ được ý nghĩa và mục đích của Mục lục đề mục là phổ biến. Mục lục đề mục là một hệ thống các TĐĐM được dùng để thể hiện nội dung sách và các tài liệu thông tin khác một cách ngắn gọn và bao hàm. Cần phải được liệt kê để độc giả dò tìm đề tài thích hợp trước khi chọn tài liệu cần tìm.

Việc nhập nhằng giữa Từ khóa đề tài (Từ khóa tự do), Từ chuẩn và TĐDM cũng là nguyên nhân để tạo nên tình trạng trên. Sau đây là một vài minh họa.

1. Hệ thống MLTT chỉ sử dụng Từ khóa: Hệ thống chỉ dùng Từ khóa đề tài (Subject Keyword): Định từ khóa một cách tự do để biểu thị chủ đề. Công việc này là chủ yếu dùng cho thông tin tư liệu chứ không phải là sách.

TRANG CHU TRO GIUP SK	Hộ quản	trị thư viện điện tử tích	hợp 🏦	Từ Khoá	Hải Dương
Тга си́ч	(TRA CỨU	1	Từ Khoá	Kinh Môn
Tra cứu biểu thức Tra cứu nâng cao	Cơ sở dữ liệu Tên tài liệu	Tắt cà	Tîm chính xác	Từ Khoá	Lich sử
Tra cứu Z3950	Chủ đề	Hải dương	Tim chính xác	Từ Khoá	Thương Quân
Người dùng	Mei trường Toàn văn 1 trang:	25 🗸		Từ Khoá	Xã

Hình 12: MLTT của Thư viện Quốc gia Việt Nam thể hiện việc tra cứu theo"Chủ đề", thực chất là "Từ khóa".

R	THU VIEW HE VIEW Press data Trang chů tra cửu trợ giúp Liên hệ tiếng việt English
MENU CHÍNH	
 Giới thiệu chung Giới thiệu chung Cơ cãu tổ chức Mạng lưới TV cơ sở Dành cho độc già Thủ tục làm thẻ Giờ mở cửa Thông tin địa chí Giới thiệu về Hà Nội Sản phẩm & Dịch vụ Tin Hà Nội Hoạt động N.Vụ Thư viện Hà Nội Thư viện công cộng Trao đổi nghiệp vụ 	Hẵy nhập các từ khóa trong các hộp text và click chuột trên nút 'Tìm kiếm'. Nếu bạn muốn tìm hiểu về các cách tìm kiếm thì click chuột vào đây. Tên sách Tác giả Nhà XB Năm XB Từ chuẩn Nhóm tư liệu Tất cả các nhóm Tĩm kiếm Nhập lại

Hình 13: MLTT Thư viện Hà Nội thể hiện việc tra cứu theo"Từ chuẩn".

		Biểu ghi	1 tro	ong số 1
1		Bạn đã t	ìm k	iếm Cơ sở dữ liệu của HUT - Chủ đề: thư viện
Tru	ờng Đai học Bách Khoa Hà Nôi 👘 🦯 🤽	Tag In	In	Data
Truce and The lab de	The label of the second	1	2	
Trang chu Từ khủa	Từ khoa đề mộc lưở trở I CSDL khác I chuyện nghiệp Gio năng Trở glup	001		vtls000018380
/		003		VRT
Tìm nhanh		005		20060920171800.0
Cụm từ tìm kiếm:	Thư ∨iện Đại học Bách Khoa Hà Nội	008		041025s1998 xxu eng
		020		\a 15723186451
⊙ Tất că	Chào mừng bạn đến với Thư viện Tạ Quang Bửu - Trường Đại học Bách Khoa Hà	039	9	\y 200609201718 \z VLOAD
🔿 Sách	Nọi, mọt trong những thứ viện lớn nhất trong hệ thong thứ viện đại học ở Việt Nam. Với vốn tải liệu khoa học kỹ thuật đa dạng về loại hình và lĩnh vực, hiện nay	041		\a eng
O Báo	thư viện có nhiều bộ sưu tập khác nhau, phục vụ nhiều đối tượng bạn đọc. Để truy cân vào nguồn tài nguyên của thự viện, ban cần sử dụng bệ thống tra cứu tạy:	044		\a xxu
🔿 Tạp chí	tuyến.	050		\a Q.A76.73
Tim kiếm	Thư viện Tạ Quang Bửu đặt tại tòa nhà Thư viện điện tử trong khuôn viện Trường	084		\a 6T7.3-018.1
	Đại học Bách Khoa Hà Nội. Trong đó có các phòng đọc sách tại chỗ và các phi cho mươn cách về nhà. Bao có thể được đạo baặc mươn các loại cách giác	090		\a NV 1291/A
Chế độ lọc	trình, sách tham khảo, báo, tạp chí, luận văn, luận án, từ điển	245		\a Microsoft Visual C(2 cộng) 6.0: \b Template Libraries Reference, \p Vol.3 : 1998 989 tr.
Tìm lướt	Bên cạnh việc phục vụ mượn trả tài liệu, thư viện cung câp một số dịch vụ khác cho ban đọc như sao lưu tài liêu, cung cấp thông tin theo yêu cầu, tổ chức các	260		\a Washington: \b Microsoft Press, \c 1998
Cum từ tìm kiến:	lớp hướng dẫn thư viện, các hội nghị, hội thảo,	440		\a The Official Reference for Microsoft Visual C(2 cộng) 6.0
thự viên	Bạn muốn sử dụng thư viện, xin mời bạn tham khảo thông tin chi tiết về nội quy -	650	4	\a Phần mềm máy tính
Chủ đề	quy định, hoặc xin liên hệ trực tiếp với chúng tôi để biết các chính sách sử dụng thự viện theo số điện thoại 💶 (84-4) 8592243 🚱 hoặc gửi e-mail đến	653	-	\a Hàm chuẩn
Tim kiếm	bklib@mail.hut.edu.vn.	653		\a Thư viên
		2		

Hình 14: MLTT Thư viện ĐH Bách Khoa Hà Nội thể hiện việc tra cứu theo"Chủ đề". Thực chất là Từ khóa đề tài (Từ khóa tự do) biểu thị bởi trường 653 trong MARC.

Hệ thống MLTT của Thư viện ĐH Bách Khoa Hà Nội không thể hiện "Chủ đề" trong biểu ghi thư tịch cho độc giả tra cứu chỉ có trong biểu ghi MARC, chứng tỏ không xem yếu tố chủ đề là quan trọng điều này cũng chứng tỏ rằng cả chuyên viên kỹ thuật lẫn cán bộ biên mục không hiểu biết về TĐĐM (Subject Headings), do đó mới gọi Subject Heading bằng một thuật ngữ nghe rất lạ tai: **Từ khóa đề mục**!

2. Hệ thống MLTT không phân biệt giữa Từ khóa với TĐĐM: Có thư viện sử dụng TĐĐM với những tên gọi khác nhau: Đề mục chủ đề, Chủ đề đề mục, Từ khóa đề

mục, Thuật ngữ chỉ đề tài, vv... Những thư viện này quen dùng Từ khóa, nay du nhập thêm khái niệm Subject Heading và không được đào tạo một cách bài bản để sử dụng chúng. Cho nên đã đưa vào trong hệ thống MLTT một cách nhập nhằng và tùy tiện.

Có phần mềm chủ động sử dụng TĐĐM tiếng Anh thì gọi là TĐĐM, còn TĐĐM tiếng Việt thì gọi là Từ khóa.

Hình 15: MLTT TT Thông tin Thư viện ĐHQG Hà Nội chỉ thể hiện việc tra cứu theo"Từ khóa". Nhưng trong biểu ghi thì vừa thể hiện Từ khóa vừa TĐĐM: Từ khóa thì Tiếng Việt, còn TĐĐM thì Tiếng Anh!

Điều kiên tìm kiếm:	Thư viên Đai học Bách	Các liên kết nóng
	Khoa TP. HCM	Mới bổ sung New Books List
Tất cả		
C Sách	Véi an ²⁰ a ba thân tin bhan ban b ²⁰	Các bộ sưu tập báo tạp chí
6.64	thuật rất đa dang về loại hình (tài liêu in	Periodicals
ОВао	ấn, tài liệu điện tử,) và phong phủ về	
C Tạp chí	chúng loại bao gồm: sách , tạp chi, báo cáo khoa học, luận văn, tiêu chuẩn kỹ	Các bộ sưu tập tham khảo và đặc
Tìm kiếm	thuật trên nhiều lĩnh vực: công nghệ	biệt
	thông tin, điện - điện tử, xây dựng, công	Videos
	thông, cơ điện tử, công nghệ vật liệu,	Government Publications
Đặt lọc	công nghệ sinh họcThư viện Đại học	Audio Cassettes
	Bach Khoa - Đại học Quọc gia TP, HCM luôn chào đón và phục vụ tất cả các ban.	
T) 1.7.24		Những chuyện mới nhất
	Để tra cứu tài liệu Thư viện, bạn đọc truy	Wall Street Journal Time Magazine
Điều kiện tìm kiếm:	cập vào trang web:	New York Times
Nước thải	tên sách, tên tác giả hoặc chủ đề, từ	Rolling Stone
Chủ đã	khoá (dưới dạng từ, cụm từ kết hợp với	IRS Documents
	AND, OR, NOT, NEAR).	
Tác giả		

Hình 16: MLTT Thư viện ĐH Bách Khoa TP. HCM thể hiện việc tra cứu theo"**Chủ đề".** Tìm kiếm theo Chủ đề với từ khóa "*Nước thải*" ta có Hình 17

Thư viện đã dùng luôn cả TĐĐM và Từ khóa cho sách. TĐĐM được dùng một cái tên lạ tai **"Từ khóa đề mục"** như của ĐH Bách Khoa Hà Nội. Điều lưu ý ở đây là ta tìm kiếm với **"Chủ đề"** nhưng với biểu ghi này Subject là *"Nước – Kiểm tra và xử lý"* và

Keyword mới là "*Nước thải*". Ở hình 17 danh sách TĐĐM hiển thị cũng là "*Nước thải*", nghĩa là Thư viện đã không có sự rõ ràng giữa TĐĐM và Từ khóa. Trong trường hợp này kỹ thuật tìm kiếm cũng đánh đồng Subject với Keyword, đồng thời kỹ thuật tìm kiếm này đã tách đôi cụm từ "*Nước thải*" tức là sẽ hiển thị tất cả những biểu ghi có từ "*Nước*" hoặc "*thải*".

Hình 17: Hết sức nhập nhằng trong hệ thống MLTT Thư viện ĐH Bách Khoa TP. HCM

Nhiều thư viện đại học Phía Nam chỉ sử dụng TĐĐM để biên mục sách và tổ chức MLTT, chẳng hạn như Thư viện Khoa học Tổng hợp TP. HCM, Thư viện ĐH Mở, Thư viện ĐH Sư Phạm, TT Học liệu ĐH Huế, vv.... Tuy nhiên hầu hết không hiển thị danh sách TĐĐM như là "**Mục lục đề mục**". Khi tra tìm theo TĐĐM mà MLTT không hiển thị được danh sách TĐĐM tức là đã không thể hiện đúng chức năng của Mục lục đề mục.

Qua một số minh họa, chúng ta đã thấy sự nhập nhằng giữa TỪ KHÓA và TIÊU ĐỀ ĐỀ MỤC trong các hệ thống MLTT là đáng báo động. Điều này đã được ThS. Nguyễn Minh Hiệp đề cập trong bài viết **"Bản chất công việc định chủ đề"** – đăng trong **Tạp chí Thư viện Việt Nam** của Thư viện Quốc gia Việt Nam, Số 3(7) Tháng 9/2006.

3. Lạm dụng thuật ngữ OPAC

OPAC – Online Public Access Catalog có nghĩa là Mục lục Truy cập Công cộng Trực tuyến. Để một hệ thống MLTT được gọi là OPAC để thông tin, cụ thể là các biểu ghi thư tịch có thể trao đổi nhau giữa hai CSDL về mặt kỹ thuật và nhận biết nhau về mặt nghiệp vụ thư viện thì phải thỏa mãn hai yêu cầu:

- Chuẩn thư tịch Bibliographic Standards tức là Chuẩn nghiệp vụ biên mục trong thư viện: MARC, AACR2, vv... trong đó hệ thống TĐĐM phải được định theo đúng chuẩn của LCSH – Library Congress of Subject Headings
- Chuẩn kỹ thuật Techical Standards tức là chuẩn của Công nghệ thông tin, trong đó chủ yếu là giao thức Z39.50. Đối với một số thư viện, nhất là các thư viện đại học thường chúng ta không có quyền tự chủ về hệ thống mạng, để có thể trao đổi dữ liệu qua giao thức Z39.50 vì yêu cầu Firewall phải mở một số cổng cần thiết để trao đổi dữ liệu với các cơ sở dữ liệu khác. Vấn đề này liên quan đến an toàn bảo mật của cả hệ thống mạng, do đó mà một thư viện trực thuộc trường đại học hay

một cơ quan chức năng cao hơn, thường không được phép mở các cổng dịch vụ này, nên không thể trao đổi cơ sở dữ liệu qua giao thức Z39.50 với các thư viện khác. Các thư viện nên xem lại chúng ta có quyền này hay không.

4. Quảng cáo trên giao diện phần mềm

- Một phần mềm bán cho khách hàng rồi thì không được đặt logo quảng cáo trên đó. Như ta thấy ở các Mục lục tra cứu của Thư viện nước ngoài ta không bao giờ nhìn thấy logo quảng cáo của các phần mềm mà chỉ thấy để logo của Thư viện (Xem minh họa ở các thư viện nước ngoài đầu bài viết này);
- Oổ Việt Nam một số thư viện sử dụng những phần mềm nghiêm túc không có quảng cáo trên đó như: Thư viện Trường ĐH Khoa học Tự nhiên TP.HCM, Thư viện Trung tâm Tin học ĐH Khoa học Tự nhiên, Thư viện Trường ĐH Mở TP.HCM, Thư viện ĐH Công nghệ Sài Gòn, Thư viện Khoa Thư viện-Thông tin ĐH Sài Gòn, Thư viện ĐH Ngân hàng, Thư viện Trường Giao thông Công chánh, Thư viện Trung tâm ĐHQG TP.HCM, Thư viện ĐH Bách khoa TP.HCM, Thư viện ĐH Khoa học Xã hội Nhân văn TP.HCM, và Thư viện ĐH Bách khoa Hà Nội. Xem minh họa Hình 1, Hình 11, Hình 14.
- Những thư viện khác sử dụng những phần mềm có quảng cáo tên và công ty viết phần mềm là không đúng. Thông thường, khi nhìn vào các MLTT này ta không biết được mình đang tra cứu ở thư viện nào bởi vì không hề thấy tên thư viện mà chỉ thấy tên phần mềm. Xem minh họa Hình 12 và Hình 15.

Vài nét phác thảo trên đây nhằm đưa ra một bức tranh về hiện đại hóa thư viện dưới góc độ ứng dụng các giải pháp tin học cho MLTT. Qua đó chúng ta thấy có nhiều vấn đề về nghiệp vụ và một ít về kỹ thuật. Do đó, chúng ta hoàn toàn tin tưởng vào những chuyên viên CNTT có thể giúp ta giải quyết. Hay nói một cách cụ thể hơn tất cả những phần mềm trong và ngoài nước hiện nay đều có thể đáp ứng yêu cầu phát triển hệ thống MLTT của các thư viện Việt Nam. Sử dụng có tốt và có đúng chuẩn hay không là vấn đề của người cán bộ thư viện. Cụ thể là **phải nâng cao nhận thức về vai trò quan trọng của Mục lục đề mục bằng cách phải học thật kỹ cách thiết lập Tiêu đề đề mục để phản ánh nội dung tài liệu.**

KẾT LUẬN

Việc sử dụng Phần mềm quản lý thư viện để tổ chức Hệ thống MLTT được xem như sử dụng công nghệ mới để hiện đại hóa thư viện. Điều này đòi hỏi chúng ta phải thay đổi những giá trị cũ để phù hợp với việc ứng dụng công nghệ mới. Vai trò người cán bộ thư viện quyết định sự thành công của việc ứng dụng này chứ không phải chỉ lệ thuộc vào công nghệ. Bài viết này nhằm minh họa một phần ý tưởng này và cảnh báo rằng chúng ta phải học cách yêu cầu nhà kỹ thuật phục vụ mình tới nơi tới chốn.

Library's role has not changed, but how we do it has changed.

Dr. VARAPRASAD